

NEVIA KRUŽIĆ, dipl.ing.
Komunalac d.o.o., Opatija

TURIZAM I OKOLIŠ

Turizam je osjetljiviji na degradaciju okoliša više nego druge gospodarske djelatnosti. Okoliš je njegov primarni resurs te on za svoj razvoj traži kvalitetan i očuvan prostor. Turizam u pravilu nije veliki onečišćivač okoliša, ako je izvedena odgovarajuća tehnička komunalna infrastruktura. Međutim, u Hrvatskoj je još veliki broj turističkih mjesta, posebno na obali i otocima, s neriješenim osnovnim komunalnim problemima.¹

Iako postoje regionalne razlike u uvjetima u kojima djeluje turističko gospodarstvo, izdvajaju se sljedeći glavni zajednički problemi:

- ⇒ prometna mreža (cestovna, željeznička, pomorska i zračna) je tehnički i funkcijski manjkava,
- ⇒ većina smještajnih kapaciteta su hoteli i turistički kompleksi prilagođeni potrebama masovnog turizma,
- ⇒ loše održavanje i prezaduženost, kao posljedica višegodišnje smanjenje djelatnosti zbog ratnih i političkih djelovanja u regiji,
- ⇒ ne provodi se planska i pravovremena izgradnja komunalne infrastrukture (odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, zbrinjavanje komunalnog otpada),
- ⇒ nedostatak kvalificirane radne snage i sl.,
- ⇒ nerazvijenost sustavnih oblika integralnog planiranja i upravljanja; posebno se to odnosi na najeksplozivnije obalno i najzanemarivanje ruralno područje,
- ⇒ neusklađenost cjelovitog društvenog i granskog planiranja s prostornim planovima; zbog nedostatka razvojnih planova prostorni planovi preuzimaju njihovu funkciju,
- ⇒ granice građevinskih područja (kao jedan od najučinkovitijih instrumenata zaštite prostora unutar kojih se mogu graditi turistički i ugostiteljski objekti) često su stručno neutemeljene,

---

¹ Ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda preko neadekvatnih ispusta ili neodgovarajuće zbrinjavanje otpada, često i spaljivanjem, nerijetke su pojave.

⇒ promjena vlasništva - privatizacija².

Hrvatska nastoji rekonstruirati turizam zbog njegove ključne važnosti u gospodarstvu. Posebno je odlučna u tome da poboljša infrastrukturu i veze primjenjujući posebne mjere za razvoj otoka i privlačenje ulagača. Doneseno je nekoliko značajnih dokumenta (prostorni planovi, projekti-Projekt zaštite mora od onečišćenja, studije) koji su najvećim dijelom pripremljeni pozitivno u odnosu na okoliš, a dosljednom primjenom mogu poslužiti za pristup **održivom** razvoju³.

Osim toga, *Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma* usmjeren je na jačanje svijesti javnosti o očuvanju/obnavljanju kulturne i povijesne baštine te zaštiti okoliša putem turističkih organizacija. Osnovna mu je namjera zaštititi, očuvati i koristiti okoliš u skladu s njegovim kapacitetom, odnosno ustanoviti racionalni odnos između okoliša i razvoja čija osnova nije isključivo stjecanje dobiti nego i zaštita okoliša kao preduvjet ostvarenja održivog razvoja.

PRITISCI TURIZMA NA OKOLIŠ

Najveći pritisci turizma na okoliš su uglavnom posljedica koncentracije turističke djelatnosti u relativno ograničenom prostoru i vremenu. Uz "nezaobilazni" pritisak na prostor (oduzimanje najatraktivnijih lokacija tijekom razvoja od lokalnog stanovništva) i pojedine turističke djelatnosti značajno ugrožavaju okoliš, npr. prekomjerna posjeta osjetljivim područjima (zaštićenim prirodnim područjima – nacionalni parkovi i parkovi prirode), vožnja automobilima i motorima po prirodi, izgradnja golf igrališta⁴ i sl.

Direktne pritiske turizma na okoliš moguće je sažeti u nekoliko područja:

- * *iscrpljivanje prirodnih resursa što razumijeva zauzimanje najkvalitetnijeg prostora kopna i mora, povećano korištenje pitke vode, plodova mora, destrukcije uslijed požara i sl.;*
- * *vizualnu degradaciju prostora proizašlu iz neodgovarajućeg i neprihvatljivog načina građenja turističkih smještajnih objekata;*
- * *onečišćenje voda (more, slatke vode) ispuštanjem otpadnih voda iz turističkih objekata, utjecaj plovila namijenjenih turizmu, ali i redovnih putničkih brodova i trajekata;*
- * *neodgovarajuće zbrinjavanje komunalnog i drugog otpada;*
- * *povećano onečišćenje zraka i buke zbog povećanog prometa; većina gostiju dolaze privatnim automobilima;*
- * *izravno oštećivanje prirodne i kulturne baštine prekomjernim turističkim posjetima, te zbog skupljanja endemičnih vrsta biljaka i životinja;*
- * *stvaranje monokulture i napuštanje tradicionalnih djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo) zbog većih zarada u turizmu, praćeno s*

² Tamo gdje je bila provedena na korektna način - tamo gdje je ostvareno vlasništvo angažiranjem vlastitih sredstava - privatizacija je imala u pravilu pozitivan učinak, jer su novi vlasnici ulagali u uređenje objekata i okoliša.

³ Manjkavost većine dokumenata je u dijelu u kojem se (premalo) odnose prema drugim za turizam relevantnim sektorima (poljoprivreda, ribarstvo,...).

⁴ Koliko god da se čini kako je izgradnja golf igrališta za okoliš u potpunosti neoporečna djelatnost, zbog zauzimanja velikih prostora, prilikom izgradnje i održavanja mogu nastati značajni utjecaji na okoliš: promjena vodnog režima, utjecaj na staništa, promjena krajobraza.....te o tome treba voditi računa kod izrade PUO.

koncentracijom stanovanja i aktivnosti u intenzivnim turističkim područjima;

- * *ugrožavanje lokalnog načina života i socio-kulturnog identiteta zbog potrebe prilagođavanja turistima;*
- * *nekontrolirana (i često nezakonita) gradnja vikendica koje zauzimaju velika područja namijenjena turizmu;*
- * *nestašica pitke vode, osobito na otocima.*

Osim pritiska masovnog (maritimnog) turizma na okoliš, o čijim se negativnim utjecajima zna najviše, posebno su značajni utjecaji izgradnje objekata sekundarnog stanovanja (kuće za odmor) i to kako na obali mora koju su i najviše devastirali tako i u kontinentalnom dijelu: riječne obale iznimne ljepote i ekološke osjetljivosti, obale jezera, šume, rubovi šuma i drugi ekološki osjetljivi i pejzažno vrijedni dijelovi prostora.

Nautički turizam koji ne mora imati negativne utjecaje na okoliš, u Hrvatskoj u pravilu ima. Za izgradnju marina birane su lokacije na najljepšim i najosjetljivijim dijelovima hrvatske morske obale pri čemu nisu zaobiđeni ni hrvatski maritimni nacionalni parkovi. Stoga je prilikom određivanja prostora i planiranja izgradnje novih objekata poželjno kao potencijalne, razmotriti lokacije u sada devastiranim zaljevima, pri čemu bi izgradnja marina odnosno turističkih kapaciteta u sklopu općih programa sanacije mogla imati i dodatne pozitivne učinke, primjerice: osigurati nedostatna radna mjesta lokalnom stanovništvu.

CILJEVI, STRATEŠKA USMJERENJA, PROBLEMI I PRIORITETI

Glede aspekta zaštite okoliša odnosno prostora, glavne aktivnosti hrvatskog turizma usmjerit će se na ostvarenje sljedećih **ciljeva**:

- zaštiti svih resursnih potencijala i njihovoj što potpunijoj valorizaciji,
- uravnoteženom i osmišljenom razvoju prema načelu održivosti,
- jačanju i razvoju različitih vrsta novog turizma umjesto masovnog,
- preuzimanju značajnije uloge turizma u podizanju kvalitete neposrednog okoliša,
- jačanju i senzibilizaciji svijesti lokalnog stanovništva i gostiju o potrebama održivog razvoja,
- povezivanju s ostalim sektorima (poljoprivreda, promet) te aktivnom sudjelovanju u oblikovanju njihovog razvoja.

Radi ostvarenja navedenih ciljeva potrebno je pridržavati se sljedećih **smjernica**:

- ⇒ razvoj turizma planirati na razini osnovne turističke destinacije, županije te države;
- ⇒ razvoj, rekonstrukciju i modernizaciju turističke ponude obavljati na način i u skladu s raspoloživošću i kvalitetom turističke resursne osnove, te gradnju turističkih kapaciteta prioritetno usmjeriti u postojeće komunalno opremljene zone;
- ⇒ razvojne planove u turizmu zasnovati na prihvatnom kapacitetu prostora;

- ⇒ u turističkom planiranju domicilno stanovništvo i turiste promatrati kao subjekte s istovjetnim dugoročnim interesima;
- ⇒ turističke aktivnosti i objekte raspoređivati optimalno prema dubini u odnosu na obalu i druge turističke atrakcije (u zaleđu);
- ⇒ izbjegavati turističku monokulturu i uravnotežiti razvoj turizma s ekonomijom, prirodnom i kulturnom baštinom;
- ⇒ turistički kapital opteretiti ravnomjerno sa svim neophodnim ulaganjima za poboljšanje infrastrukture i ekološke zaštite;
- ⇒ izgradnju prilagoditi duhu tradicije i kontinuiteta;
- ⇒ afirmirati potrebu za netaknutim prostorima kao resursima za budućnost;
- ⇒ usmjeravati razvoj nautičkog turizma na prostorne lokacije manjih vrijednosti koje se trebaju sanirati u svrhu oplemenjivanja okoliša;
- ⇒ ne dopustiti nasipavanje mora u svrhu stvaranja građevinskog područja i većih promjena prirodne obalne linije kod gradnje marina, lučica, plaža i drugih objekata;
- ⇒ raspraviti mogućnost uklapanja i standardizacije postojećih lučica u nautičko-turističku ponudu;
- ⇒ gradnju u zaštićenim dijelovima prirode provoditi na vanjskim rubovima tih područja;
- ⇒ zaštićena područja koristiti kao turistički sadržaj širih okolnih područja (prostor posjećivanja, razgledavanja, edukacije);
- ⇒ ustanoviti sustav djelotvornog provođenja propisa glede kategorizacije objekata i njihovog utjecaja na okoliš te uvesti stalan nadzor te primjenu poticajnih odnosno kaznenih mjera;
- ⇒ optimalizirati načine dolaska turista u Hrvatsku;
- ⇒ promovirati turizam koji skrbi o okolišu;
- ⇒ jačati druge oblike turizma, npr. ruralni, kulturni, planinski;
- ⇒ jačati svijest upravljačke strukture (managementa) o okolišu;
- ⇒ jačati svijest o okolišu lokalnog stanovništva i djelatnika u turizmu;
- ⇒ aktivno sudjelovati u nacionalnim i regionalnim planovima upravljanja obalnim i planinskim područjem; npr. Sjeverni Jadran zajedno sa Slovenijom i Italijom.